

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ СХІДНЕ МІЖОБЛАСНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ

РІШЕННЯ

АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ СХІДНОГО МІЖОБЛАСНОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ВІДДІЛЕННЯ

19.06.2024 № 70/86-р/к

Справа № 1/02-107-23

м. Харків

Про порушення законодавства про
захист економічної конкуренції
та накладення штрафу

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ОПЕРАТОР ГАЗОРОЗПОДІЛЬНОЇ СИСТЕМИ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» (надалі – АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ», Відповідач) протягом 2021 року займало монопольне (домінуюче) становище на ринку послуг з розподілу природного газу в межах території м. Харкова та Харківської області, на якій знаходиться газорозподільна система, що перебувала у власності, господарському віданні, користуванні чи експлуатації АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ», з часткою 100 %, оскільки на цьому ринку у нього не було жодного конкурента.

Як наслідок АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» мало змогу у вказаному періоді самостійно визначати умови надання послуг з розподілу природного газу у межах вказаної території.

При цьому, АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» безпідставно не відновлювало надання послуг з розподілу природного газу на об'єкт - автомобільну газонаповнювальну компресорну станцію - 4 м. Харків, розташовану за адресою: *«Інформація, доступ до якої обмежено»* (надалі – АГНКС-4), ДОЧІРЬОГО ПІДПРИЄМСТВА «УКРАВТОГАЗ» НАЦІОНАЛЬНОЇ АКЦІОНЕРНОЇ КОМПАНІЇ «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ» (далі - ДП «УКРАВТОГАЗ»), що могло призвести до ущемлення інтересів споживачів.

За результатами розгляду справи № 1/02-107-23 такі дії АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» визнано зловживанням монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуг з розподілу природного газу, що могли призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку (частина перша статті 13, пункт 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції»).

На АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» накладено штраф у розмірі 68 000 (шістдесят вісім тисяч) гривень.

Адміністративна колегія Східного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України (надалі – Відділення), розглянувши матеріали справи № 1/02-107-23 про порушення АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» законодавства про захист економічної конкуренції, передбачене пунктом 2 статті 50, частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», та подання Першого відділу досліджень і розслідувань Східного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України від 04.06.2024 № 70-03/194-П,

ВСТАНОВИЛА:**1. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДІЇ**

- (1) За результатами розгляду заяви ДП «УКРАВТОГАЗ» про порушення АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» законодавства про захист економічної конкуренції, у зв'язку із наявністю в діях АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» ознак порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого частиною першою статті 13, пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуг з розподілу природного газу, що можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку, адміністративною колегією Східного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України (далі – Відділення) прийнято розпорядження від 01.09.2022 № 70/84-рп/к про початок розгляду справи № 1/02-107-23 у (далі – Справа).
- (2) Копія розпорядження про початок розгляду Справи листом від 02.09.2022 № 70-02/1-1934 направлена Відділенням за місцезнаходженням АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ».
- (3) Листом від 05.09.2023 № 70-02/1- 2371 Відділення повідомило ДП «УКРАВТОГАЗ» про початок розгляду Справи.
- (4) Відділення супровідним листом від 04.06.2024 № 70-02/1-1339е на адресу АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ», зазначену в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (далі – ЄДР), направило 04.06.2024 рекомендованим листом № 0600927253329 копію подання з попередніми висновками у Справі.
- (5) Супровідним листом від 04.06.2024 № 70-02/1-1338е Відділення направило 04.06.2024 рекомендованим листом № 06009227253272 на адресу ДП «УКРАВТОГАЗ», зазначену в ЄДР, копію подання з попередніми висновками у Справі.

2. ВІДПОВІДАЧ

- (6) АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» зареєстроване 10.01.1995, є юридичною особою. Місцезнаходження: *«Інформація, доступ до якої обмежено»*. Ідентифікаційний код юридичної особи – *«Інформація, доступ до якої обмежено»*.
- (7) Основним видом діяльності АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» є *«Інформація, доступ до якої обмежено»*.
- (8) Отже, у розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» є суб'єктом господарювання.

3. ЗАЯВНИК

- (9) ДП «УКРАВТОГАЗ» є юридичною особою. Ідентифікаційний код юридичної особи *«Інформація, доступ до якої обмежено»*. Місцезнаходження: *«Інформація, доступ до якої обмежено»*. Основним видом діяльності ДП «УКРАВТОГАЗ» є *«Інформація, доступ до якої обмежено»*. Також видами діяльності ДП «УКРАВТОГАЗ» є *«Інформація, доступ до якої обмежено»*.
- (10) ДП «УКРАВТОГАЗ» має дозвіл Територіального управління державної служби гірничого нагляду та промислової безпеки України у Київській області та місті Києві від 12.05.2014 № 1633.14.32 на експлуатацію, зокрема АГНКС-4.
- (11) Отже, у розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» ДП «УКРАВТОГАЗ» є суб'єктом господарювання.
- (12) У заяві порушене питання щодо безпідставного невідновлення

АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» надання послуг з розподілу природного газу у період з 15.07.2021 по 11.08.2021 на об'єкт АГНКС-4 ДП «УКРАВТОГАЗ» за адресою: *«Інформація, доступ до якої обмежено».*

4. ВИЗНАЧЕННЯ МОНОПОЛЬНОГО (ДОМІНУЮЧОГО) СТАНОВИЩА

- (13) Відповідно до Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету України від 05.03.2002 № 49-р, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України від 01.04.2002 за № 317/6605 (надалі – Методика), з урахуванням пункту 2.2 Методики, Відділенням встановлено наступне.

4.1. Об'єкт аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища

- (14) Відповідно до пункту 3.1 Методики об'єктами аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища є: суб'єкт господарювання; група суб'єктів господарювання; конкретний товар (продукція, роботи, послуги), який випускається, постачається, продається, придбавається (використовується, споживається) цим (цими) суб'єктом (суб'єктами) господарювання.

4.1.1. Суб'єкт господарювання

- (15) Об'єктом аналізу є АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» – суб'єкт господарювання, який надавав послуги з розподілу природного газу.

4.1.2. Конкретний товар (продукція, товари, послуги), який випускається, постачається, придбавається (використовується, споживається) цим суб'єктом господарювання

- (16) Об'єктом аналізу є послуги з розподілу природного газу (надалі - Послуги).

4.2. Визначення переліку товарів та основних продавців, покупців цих товарів, щодо яких має визначатися монопольне (домінуюче) становище

4.2.1. Перелік товарів, щодо яких має визначатися монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання

- (17) Відповідно до пункту 4.1 Методики перелік товарів, щодо яких має визначатися монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання, складається з товарних груп, які обертаються в Україні чи на відповідній частині її території і які мають для продавців (постачальників, виробників), покупців (споживачів, користувачів) ознаки одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи).
- (18) Визначення ознак одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи) здійснюється, виходячи з подібності, зокрема: споживчих характеристик, умов споживання, умов реалізації та цін.
- (19) Відповідно до пункту 6 частини першої статті 1 Закону України «Про ринок природного газу» газорозподільна система – технологічний комплекс, що складається з організаційно і технологічно пов'язаних між собою об'єктів, призначених для розподілу природного газу від газорозподільних станцій безпосередньо споживачам.
- (20) Згідно з пунктом 35 частини першої статті 1 Закону України «Про ринок природного газу» розподіл природного газу – це господарська діяльність, що підлягає ліцензуванню і пов'язана з переміщенням природного газу газорозподільною системою з метою її фізичної доставки споживачам, але що не включає постачання природного газу.
- (21) У розумінні пункту 17 частини першої статті 1 Закону України «Про ринок природного газу» АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» є оператором газорозподільної системи (надалі – Оператор ГРМ).

- (22) Послуги з розподілу природного газу є послугами, які не мають заміників. Внаслідок технологічних особливостей розподілу природного газу конкуренція на зазначеному ринку відсутня.
- (23) Послуги в розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» є товаром.
- (24) Таким чином, з урахуванням викладеного, Послуги є товаром, щодо якого визначається монопольне (домінуюче) становище АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ».
- (25) Споживачами Послуг є фізичні особи, фізичні особи-підприємці та юридичні особи.

4.3. Визначення товарних меж ринку

- (26) Відповідно до пунктів 5.1 – 5.3. Методики товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої споживач за звичайних умов може легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого.
- (27) Формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп) здійснюється із переліку товарів, які мають для продавців (постачальників, виробників), покупців (споживачів, користувачів) ознаки одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи), за показниками взаємозамінності, якими, зокрема, є:
 - подібність призначення, споживчих властивостей, умов використання, тощо;
 - подібність фізичних, технічних, експлуатаційних властивостей і характеристик, якісних показників, тощо;
 - наявність спільної групи споживачів товару (товарної групи);
 - відсутність суттєвої різниці в цінах;
 - взаємозамінність товарів (товарної групи) з точки зору їх виробництва, тобто здатності виробників запропонувати нові товари на заміну існуючих.
- (28) Згідно з абзацом другим частини першої статті 1 Закону України «Про природні монополії» товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами).
- (29) Таким чином Послуги не мають заміників.
- (30) Отже, за таких обставин товарними межами ринку є Послуги.

4.4. Визначення географічних меж ринку

- (31) Відповідно до пункту 6.1. Методики територіальні (географічні) межі ринку визначаються шляхом установа мінімальної території, за межами якої з точки зору споживача придбання товарів є неможливим або недоцільним.
- (32) Відповідно до частини першої статті 7 Закону України «Про природні монополії» діяльність суб'єктів природних монополій у сферах, визначених у статті 5 цього Закону, а також діяльність суб'єктів господарювання на суміжних ринках підлягає ліцензуванню відповідно до закону.
- (33) АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» здійснювало діяльність з розподілу природного газу на підставі постанови НКРЕКП «Про видачу ліцензії на розподіл природного газу ПАТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» від 29.06.2017 № 842 (зі змінами, внесеними постановою НКРЕКП від 07.06.2019 № 999).
- (34) Відповідно до вищезазначеної постанови НКРЕКП від 29.06.2017 № 842 АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» мало право провадження господарської діяльності з розподілу природного газу в межах території, де знаходилася газорозподільна система, що перебуває

у власності, господарському віданні, користуванні чи експлуатації АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ», відповідно до додатка до зазначеної постанови НКРЕКП.

- (35) АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» надавало Послуги на території м. Харкова та Харківської області, на якій розташовані мережі газопроводів, що перебували у власності, господарському віданні, користуванні чи експлуатації АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ».

4.5. Проміжок часу, стосовно якого має визначатися становище суб'єктів господарювання на ринку – часові межі ринку

- (36) Відповідно до пункту 7.1 Методики часові межі ринку визначаються як проміжок часу (як правило, рік), протягом якого відповідна сукупність товарно-грошових відносин між продавцями (постачальниками, виробниками) і споживачами утворює ринок товару зі сталою структурою.
- (37) Часовими межами ринку Послуги визначено 2021 рік, протягом якого незмінними залишались структура ринку, співвідношення попиту та пропозиції на ньому.

4.6. Визначення бар'єрів для вступу на ринок

- (38) Відповідно до пункту 9.2. Методики бар'єрами для вступу потенційних конкурентів на відповідний ринок є: обмеження за попитом, пов'язані з високою насиченістю ринку товарами (товарними групами) та низькою платоспроможністю покупців; адміністративні обмеження; економічні та організаційні обмеження; екологічні обмеження; нерозвиненість ринкової інфраструктури; інші обмеження, що спричиняють суттєві витрати, необхідні для вступу на певний ринок товару (товарної групи).
- (39) Ринок Послуг характеризується наявністю адміністративних і технічних бар'єрів з огляду на наступне.
- (40) Відповідно до статті 1 Закону України «Про природні монополії» природна монополія – стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги).
- (41) Згідно з частиною першою статті 5 Закону України «Про природні монополії» відповідно до цього Закону регулюється діяльність суб'єктів природних монополій, зокрема, у сфері розподілу природного і нафтового газу трубопроводами.
- (42) Частиною першою статті 7 Закону України «Про природні монополії» визначено, що діяльність суб'єктів природних монополій у сферах, визначених у статті 5 цього Закону, а також діяльність суб'єктів господарювання на суміжних ринках підлягає ліцензуванню відповідно до закону.
- (43) Отже, ринок Послуг перебуває у стані природної монополії, а АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» є суб'єктом природних монополій. При цьому, ведення господарської діяльності з надання Послуг потребує отримання ліцензії.
- (44) Окрім цього, основним бар'єром вступу на ринок Послуг є обмеження, пов'язане з необхідністю мати в наявності технічні засоби, включаючи мережі, споруди, устаткування (пристрої) для розподілу природного газу, що пов'язані єдиним технологічним процесом.
- (45) Таким чином, АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» в межах території, де знаходиться газорозподільна система, що перебувала у власності, господарському віданні, користуванні чи експлуатації АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ», протягом 2021 року не мало конкурентів на ринку Послуг, адже

ринок розподілу природного газу знаходиться у стані природної монополії. Так, згідно з інформацією, розміщеною на офіційному сайті Антимонопольного комітету України www.amcu.gov.ua, АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» входить до переліку суб'єктів природних монополій Харківської області.

4.7 Висновки щодо становища Відповідача

- (46) Враховуючи наведене, відповідно до статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» протягом 2021 року займало монопольне (домінуюче) становище на ринку Послуг в межах території, де знаходиться газорозподільна система, що перебувала у власності, господарському віданні, користуванні чи експлуатації АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» із часткою 100%, оскільки у нього на цьому ринку не було жодного конкурента.

5. ЗЛОВЖИВАННЯ МОНОПОЛЬНИМ (ДОМІНУЮЧИМ) СТАНОВИЩЕМ НА РИНКУ

5.1. Нормативно-правове регулювання

- (47) Умови забезпечення комерційного, у тому числі приладового обліку природного газу в газорозподільній системі та визначення його об'ємів і обсягів передачі до/з газорозподільної системи, регулюються, зокрема, Кодексом газорозподільних систем, затвердженим постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2494, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 06.11.2015 за № 1379/27824 (надалі – Кодекс ГРМ) та Типовим договором розподілу природного газу, затвердженим Постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2498, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 06.11.2015 за № 1384/27829 (надалі – Типовий договір).
- (48) Частиною першою статті 40 Закону України «Про ринок природного газу» визначено, що розподіл природного газу здійснюється на підставі та на умовах договору розподілу природного газу в порядку, передбаченому Кодексом ГРМ та іншими нормативно-правовими актами.
- (49) За договором розподілу природного газу Оператор ГРМ зобов'язується забезпечити замовнику послуги розподілу природного газу на період та умовах, визначених договором розподілу природного газу, а замовник зобов'язується сплатити Оператору ГРМ вартість послуг розподілу природного газу.
- (50) Відповідно до пункту 3 глави 3 розділу VI Кодексу ГРМ договір розподілу природного газу є публічним та укладається з урахуванням статей 633, 634, 641, 642 Цивільного Кодексу України за формою Типового договору розподілу природного газу. Оператор ГРМ зобов'язаний на головній сторінці свого вебсайту, а також в друкованих виданнях, що публікуються на території його ліцензованої діяльності, та власних центрах обслуговування споживачів розмістити редакцію договору розподілу природного газу та роз'яснення щодо укладення та приєднання споживача до договору розподілу природного газу.
- (51) Згідно з пунктом 4 глави 3 розділу VI Кодексу ГРМ договір розподілу природного газу між Оператором ГРМ та споживачем укладається шляхом підписання заяви-приєднання споживача до умов договору розподілу природного газу, що відповідає Типовому договору розподілу природного газу, розміщеному на офіційному вебсайті Регулятора та Оператора ГРМ та/або в друкованих виданнях, що публікуються на території його ліцензованої діяльності з розподілу газу, і не потребує двостороннього підписання сторонами письмової форми договору.
- (52) Типовий договір розподілу природного газу затверджено Постановою НКРЕКП від 30.09.2015 № 2498, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 06.11.2015 за

№ 1384/27829.

- (53) Відповідно до пункту 1 розділу I Типового договору цей Договір є публічним та регламентує порядок і умови забезпечення цілодобового доступу Споживача до газорозподільної системи, розподіл (переміщення) природного газу газорозподільною системою з метою його фізичної доставки до межі балансової належності об'єкта Споживача та переміщення природного газу з метою фізичної доставки Оператором ГРМ обсягів природного газу до об'єктів споживачів, а також правові засади санкціонованого відбору природного газу з газорозподільної системи.
- (54) Згідно з пунктом 4 глави 1 розділу I Кодексу ГРМ:
- комерційний вузол обліку/комерційний ВОГ - це вузол обліку природного газу, організований відповідно до вимог цього Кодексу для комерційного обліку природного газу при визначенні об'єму (обсягу) передачі та розподілу (споживання/постачання) природного газу в точці комерційного обліку;
- комерційний облік природного газу – визначення об'ємів (обсягів) передачі та розподілу (споживання/постачання) природного газу в точках комерційного обліку на підставі даних комерційних вузлів обліку та інших регламентних процедур у передбачених цим Кодексом випадках;
- об'єм природного газу - кількість газу (м куб.), виміряна вузлом обліку природного газу або визначена в результаті інших регламентних процедур, передбачених цим Кодексом;
- точка комерційного обліку – межа балансової належності, відносно якої за допомогою комерційного вузла обліку та/або інших регламентованих процедур у передбачених розділами IX-XI цього Кодексу випадках визначається об'єм (обсяг) передачі чи розподілу (споживання/постачання) природного газу за певний період.
- (55) Відповідно до пункту 2 глави 3 розділу VI Кодексу ГРМ порядок комерційного обліку природного газу, у тому числі приладового, по об'єкту споживача визначений в розділах IX - XI цього Кодексу.
- (56) Згідно з пунктом 1 глави 3 розділу IX Кодексу ГРМ визначення об'єму споживання (розподілу) природного газу по об'єкту споживача, що не є побутовим, здійснюється на межі балансової належності між Оператором ГРМ і споживачем на підставі даних комерційних ВОГ, визначених договором розподілу природного газу між Оператором ГРМ і споживачем, та з урахуванням вимог цього Кодексу та договору.
- (57) Відповідно до умов пункту 5.1 розділу V Типового договору облік (у тому числі приладовий) природного газу, що передається Оператором ГРМ та споживається Споживачем на межі балансової належності об'єкта Споживача, здійснюється відповідно до вимог Кодексу ГРМ.
- (58) У відповідності до пункту 5.2 розділу V Типового договору визначення об'єму розподілу та споживання природного газу по Споживачу здійснюється на межі балансової належності між Оператором ГРМ та Споживачем на підставі даних комерційного вузла обліку (лічильника газу), визначеного в заяві-приєднанні, та з урахуванням регламентних процедур, передбачених Кодексом ГРМ та Типовим договором.
- (59) Відповідно до підпункту 4 пункту 7.1 розділу VII Типового договору (у редакції, яка діяла до 01.11.2021) Оператор ГРМ зобов'язується забезпечити належний рівень комерційного обліку природного газу по Споживачу, у тому числі формування загального об'єму та обсягу розподілу (споживання) природного газу Споживачу за відповідний період
- (60) Згідно з пунктом 5.3 Типового договору у разі виявлення порушень вимог Кодексу ГРМ при обліку спожитого природного газу побутовим Споживачем та Споживачем, що не є побутовим, за розрахункову одиницю розподіленого та спожитого природного газу

беруться об'єми природного газу, які нараховуються згідно з вимогами ГРМ.

- (61) Пунктом 6.7 Типового договору передбачено, що у разі відсутності графіка погашення заборгованості або його недотримання чи несплати поточних платежів Оператор ГРМ має право у порядку, визначеному цим Договором, припинити або обмежити розподіл (споживання) природного газу на об'єкт Споживача до повного погашення заборгованості.
- (62) Пунктом 9.1 Типового договору визначено, що Оператор ГРМ має право припинити/обмежити розподіл природного газу Споживачу в порядку та у випадках, передбачених Кодексом ГРМ.
- (63) Відповідно до положень пункту 1 глави 7 розділу VI Кодексу ГРМ Оператор ГРМ в установленому законодавством порядку має право припинити/обмежити газопостачання (розподіл природного газу) на об'єкт споживача (у тому числі побутового споживача) з дотриманням Правил безпеки систем газопостачання, затверджених наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 15.05.2015 № 285, та нормативних документів, що визначають порядок обмеження/припинення природного газу, зокрема, у випадку несвоєчасної та/або неповної оплати послуг згідно з умовами договору розподілу природного газу.
- (64) При цьому відповідно до пункту 4 глави 7 розділу VI Кодексу ГРМ пломбування та розпломбування газового обладнання на об'єктах споживачів, що пов'язані з припиненням/обмеженням або відновленням газопостачання (розподілу природного газу), виконуються Оператором ГРМ відповідно до вимог розділу X цього Кодексу.

При припиненні (відновленні) розподілу природного газу на об'єкт споживача складається акт у двох примірниках, один з яких залишається у споживача. При складанні акта про припинення розподілу природного газу Оператор ГРМ зазначає в ньому про наслідки несанкціонованого відновлення газоспоживання, передбачені цим Кодексом, а також обов'язково фіксує фактичні показання лічильника газу на дату припинення газопостачання (розподілу природного газу), за винятком випадків відмови в доступі до об'єкта споживача, де розташований лічильник газу (ЗВТ).

У разі відмови споживача від підписання акта про припинення газопостачання (розподілу природного газу) фіксація припинення газопостачання (розподілу природного газу) (крім випадків відключень при аварійних ситуаціях) повинна підтверджуватися відеозйомкою, про що зазначається в акті про припинення газопостачання (розподілу природного газу), та/або підписом акта про припинення газопостачання (розподілу природного газу) однією незаінтересованою особою (представник житлово-експлуатаційної організації, балансоутримувач або управитель будинку, виборна особа будинкового, вуличного, квартального чи іншого органу самоорганізації населення або представник органу місцевого самоврядування тощо) за умови посвідчення такої особи. Акт про припинення газопостачання (розподілу природного газу) у цьому випадку надсилається споживачу рекомендованим поштовим відправленням.

- (65) Отже, положеннями Кодексу ГРМ та умовами Типового договору передбачено право Оператора ГРМ здійснити припинення/обмеження газопостачання (розподілу природного газу) на об'єкт споживача у випадку несвоєчасної та/або неповної оплати вартості послуги розподілу природного газу, у тому числі вартості необлікованих об'ємів природного газу, розрахованої у порядку, встановленому Кодексом ГРМ.
- (66) При цьому, положеннями розділів IX - XI Кодексу ГРМ визначені випадки, у яких Оператором ГРМ здійснюються регламентні процедури щодо перерахунку (донарахування) або зміни режиму нарахування об'ємів природного газу, у тому числі у разі виявлення Оператором ГРМ порушень вимог цього Кодексу.
- (67) Таким чином, визначення Оператором ГРМ об'єму спожитого (розподіленого)

природного газу здійснюється на підставі даних комерційних ВОГ або у порядку визначення необлікованих об'ємів природного газу, у випадку, якщо облік природного газу комерційним вузлом обліку не здійснювався або здійснювався некоректно внаслідок позаштатного режиму його роботи, або з порушенням вимог Кодексу ГРМ.

- (68) Згідно з положеннями пункту 1 глави 9 розділу X Кодексу ГРМ суміжні суб'єкти ринку природного газу, зокрема Оператор ГРМ та споживач, під час введення в експлуатацію або протягом експлуатації комерційного ВОГ та його складових, у тому числі в разі позаштатної ситуації чи виникнення спірних питань щодо результатів вимірювань об'єму природного газу, мають право здійснювати з дотриманням вимог цього Кодексу перевірку комерційного ВОГ та його складових щодо, у тому числі, відсутності ознак пошкодження ЗВТ та/або пошкодження пломб.
- (69) Відповідно до положень пункту 2 глави 9 розділу X Кодексу ГРМ перевірка комерційного ВОГ, а також контрольний огляд вузла обліку здійснюються у будь-який час доби та у присутності споживача (суміжного суб'єкта природного газу) або його представника, крім випадків, передбачених цим розділом.
- (70) Згідно з положеннями пункту 3 глави 2 розділу XI Кодексу ГРМ до порушень (за умови відсутності несанкціонованого втручання в ГРМ або роботу ЗВТ), що сталися внаслідок пошкодження чи позаштатного режиму роботи комерційного ВОГ або його складових (які кваліфікуються як "не з вини споживача"), але внаслідок яких споживачу здійснюється перерахунок розподіленого (спожитого) об'єму природного газу, належать, зокрема пошкодження ЗВТ (лічильника газу) або робота комерційного ВОГ чи його складових в позаштатному режимі, внаслідок чого витрата (споживання) природного газу комерційним ВОГ не обліковується або обліковується некоректно.
- (71) Відповідно до положень пункту 1 глави 5 розділу XI Кодексу ГРМ у разі виявлення у споживача або несанкціонованого споживача порушень, визначених у главі 2 цього розділу, на місці їх виявлення представником Оператора ГРМ складається акт про порушення за формою, наведеною в додатку 16 до цього Кодексу.
- (72) Крім того, відповідно до положень пункту 6 глави 6 розділу X Кодексу ГРМ у разі виявлення позаштатного режиму роботи комерційного ВОГ чи його складових, пошкодження ЗВТ або пошкодження пломб чи захисних елементів власник (користувач), на території або у приміщенні якого встановлений комерційний ВОГ чи його складові, має терміново поінформувати про це Оператора ГРМ та за потреби вжити заходів для недопущення аварійної ситуації з урахуванням техніки безпеки.

Позаштатний режим роботи комерційного ВОГ включає, зокрема витоки газу з елементів та конструкції комерційного ВОГ, у тому числі імпульсних ліній манометрів, датчиків тиску і температури тощо.

Якщо внаслідок позаштатного режиму роботи комерційного ВОГ чи його складових буде підтверджено факт необлікованого чи облікованого частково об'єму розподіленого (спожитого, переданого) природного газу, розрахунок необлікованих (облікованих частково) об'ємів природного газу за період несправності комерційного ВОГ чи його складових здійснюється відповідно до вимог цього Кодексу.

- (73) Так, відповідно до положень підпункту 3 пункту 4 глави 4 розділу XI Кодексу ГРМ у разі виявлення Оператором ГРМ пропущення строку періодичної повірки лічильника газу або звужуючого пристрою з вини споживача, несправності лічильника газу або звужуючого пристрою (перетворювача різниці тиску), що сталася внаслідок його пошкодження або позаштатного режиму роботи, за умови відсутності несанкціонованого втручання в роботу ЗВТ перерахунок об'єму розподіленого (спожитого) природного газу проводиться з урахуванням такого, зокрема у випадку виявлення порушення герметичності імпульсних

ліній системи вимірювання різниці тиску на комерційному ВОГ на базі змінного перепаду тиску витоків газу на імпульсній трубці до перетворювача різниці тиску перерахунок об'єму розподіленого (спожитого) природного газу проводиться, виходячи зі значення різниці тиску, яка дорівнює значенню верхньої межі діапазону вимірювань перетворювача тиску, або зі значення номінальної проектної потужності встановленого неопломбованого газоспоживаючого обладнання. До розрахунку приймається отримане найменше значення витрати газу. Перерахунок проводиться за період з дати останньої перевірки. Якщо така перевірка не проводилася в розрахунковий період, то з початку розрахункового періоду. У всіх інших випадках виявлення порушення герметичності газопроводів розрахунок втрат природного газу проводиться відповідно до Методик визначення питомих виробничо-технологічних втрат/витрат природного газу.

- (74) Відповідно до положень пункту 6 глави 7 розділу VI Кодексу ГРМ відновлення газопостачання (розподілу природного газу) здійснюється Оператором ГРМ протягом двох робочих днів у містах та п'яти календарних днів у сільській місцевості за письмовим зверненням споживача (його постачальника) про відновлення газопостачання (розподілу природного газу) та після усунення порушень (за їх наявності) і відшкодування Оператору ГРМ витрат на припинення та відновлення газопостачання (розподілу природного газу).
- (75) Таким чином, відновлення газопостачання здійснюється Оператором ГРМ на підставі письмового звернення споживача після усунення порушень, що стали причиною припинення газопостачання (розподілу природного газу), у тому числі сплати заборгованості за договором розподілу природного газу, та відшкодування Оператору ГРМ витрат на припинення та відновлення газопостачання (розподілу природного газу).
- (76) Відповідно до положень пункту 12 глави 5 розділу XI Кодексу ГРМ, якщо об'єм та/або вартість необлікованого (донарахованого) природного газу буде оскаржуватися споживачем (несанкціонованим споживачем) у судовому порядку, тоді до винесення остаточного рішення у судовій справі заборгованість за необлікований об'єм природного газу не вважається простроченою.

5.2. Обставини Справи

- (77) Як вже вище зазначалось, основним видом діяльності ДП «УКРАВТОГАЗ» є *«Інформація, доступ до якої обмежено»*. Для здійснення цього виду діяльності ДП «УКРАВТОГАЗ» має дозвіл Територіального управління державної служби гірничого нагляду та промислової безпеки України у Київській області та місті Києві від 12.05.2014 № 1633.14.32 на експлуатацію, зокрема, автомобільної газонаповнювальної компресорної станції - 4 м. Харків, розташованою за адресою: *«Інформація, доступ до якої обмежено»*.
- (78) Згідно з постановою Верховної Ради України від 06.09.2012 № 5215-VI «Про зміну меж міста Харків, Дергачівського і Харківського районів Харківської області» АГНКС-4 увійшла до меж міста Харкова.
- (79) З метою зміни та впорядкування адрес об'єктів нерухомого майна на території, що включена до меж міста Харкова, Харківська міська рада Рішенням від 23.12.2014 № 825 змінила адресу АГНКС-4 на адресу: *«Інформація, доступ до якої обмежено»*.
- (80) Єдиною можливою сировиною для виробництва стисненого природного газу є природний газ, який не може бути замінений на будь яку іншу сировину. Згідно пункту 3.1 ДСТУ ГОСТ 27577:2005 «Газ природний паливний компримований для двигунів внутрішнього згорання отримують з горючого природного газу, що транспортується магістральними трубопроводами або міськими газовими мережами, шляхом компримування та видалення сумішей на газонаповнювальній компресорній станції за технологію, що не передбачає змін компонентної складової.
- (81) Зокрема, метою експлуатації АГНКС-4 та здійснення своєї господарської діяльності між

ДП «УКРАВТОГАЗ» та АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» було укладено договір розподілу природного газу шляхом підписання заяви-приєднання до умов договору розподілу природного газу № 42AP611-8449-19.

- (82) З матеріалів Справи вбачається, що комерційний ВОГ ДП «УКРАВТОГАЗ» складається, зокрема, з вимірювального комплексу «Флоутек-ТМ» (зав. № 1-2180).
- (83) Як зазначає ДП «УКРАВТОГАЗ», 12.06.2021 о 00 год. 50 хв. у зв'язку із несприятливими погодними умовами стався порив кабельної лінії та знеструмлення об'єкту газопостачання АГНКС-4 (кабель електроживлення на АГНКС-4 було відремонтовано лише 02.07.2021).
- (84) У зв'язку із вказаними обставинами, 15.06.2021, наступного робочого дня, ДП «УКРАВТОГАЗ» було направлено до АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» лист № 1693/14.3-21, в якому ДП «УКРАВТОГАЗ» повідомило про припинення живлення АГНКС-4 та просило направити представників АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» для опломбування в закритому положенні вхідної засувки перед ВОГ на період ремонту кабельних мереж електропостачання, що вийшли з ладу, а також розпломбувати манометри на вхідному газопроводі для проведення повірки.
- (85) Представниками АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» 17.06.2021 по об'єкту АГНКС-4 було проведено перевірку комерційного ВОГ, оформлений відповідним актом технічної перевірки № 17-06-1СБ/21, в якому зазначено, що споживання природного газу припинено о 10 год. 45 хв.; перекрито вхідний кран та опломбовано в закритому положенні охоронною пломбою АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ», розпломбовано манометр, на його місце встановлено заглушку.
- (86) Крім того, представниками АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» за результатами технічної перевірки було складено акт про порушення від 17.06.2021 № 244/21 (надалі – Акт 1), в якому зазначено про порушення ДП «УКРАВТОГАЗ» підпункту 1 пункту 3 глави 2 розділу XI Кодексу ГРМ - робота комерційного ВОГ чи його складових в позаштатному режимі, внаслідок чого витрата (споживання) природного газу комерційним ВОГ не обліковується або обліковується некоректно, а саме відсутнє живлення на ЗВТ (ВОГ).
- (87) ДП «УКРАВТОГАЗ» 29.06.2021 було направлено до АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» лист № 1811/14.3-21, в якому воно просило терміново направити представників АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» для розпломбування комерційного ВОГ з метою зчитування даних з вимірювального комплексу «Флоутек-ТМ».
- (88) Проте, 01.07.2021 по об'єкту АГНКС-4 представниками АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» було повторно проведено огляд вузла обліку, оформлений відповідним актом технічної повірки № 0107- 1СШ/21, в якому зазначено про відсутність живлення ЗВТ (ВОГ), у зв'язку із чим відсутня можливість зняти архів роздруківку за попередній період. Комерційний ВОГ ДП «УКРАВТОГАЗ» розпломбовано не було.
- (89) Також, за результатами технічного огляду представниками ДП «УКРАВТОГАЗ» було демонтовано вимірювальний комплекс «Флоутек – ТМ» (зав. № 1-2180) та направлено ЗВТ на позачергову повірку.
- (90) Крім того, представниками АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» за результатами технічної перевірки також було складено акт про порушення від 01.07.2021 № 270/21 (надалі – Акт 2), в якому зазначено про порушення ДП «УКРАВТОГАЗ» підпункту 1 пункту 3 глави 2 розділу XI Кодексу ГРМ - робота комерційного ВОГ чи його складових в позаштатному режимі, внаслідок чого витрата (споживання) природного газу комерційним ВОГ не обліковується або обліковується некоректно, а саме відсутнє живлення на ЗВТ (ВОГ).
- (91) За результатами позачергової повірки ДП «УКРМЕТРТЕСТСТАНДАРТ» було надано довідку про непридатність законодавчо регульованого засобу вимірювальної техніки від

01.07.2021 № 39-1-4/2498 ЦСБ 460ПК. Підстави для визнання ЗВТ не придатним: на індикаторі комплексу не виводяться результатами вимірювань параметрів тиску та температур газу.

- (92) 05.07.2021 відбулось засідання комісії АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ», оформлене відповідним протоколом № 1882/3, за результатами якого комісія дійшла висновку про задоволення Акту 1 та Акту 2 та проведення нарахування природного газу по АГНКС-4 за червень 2021 року наступним чином: *«Нарахування провести за період відсутності комерційних звітів споживання природного газу до моменту відключення електричної енергії»* (мова оригіналу).
- (93) ДП «УКРАВТОГАЗ» листом від 08.07.2021 № 912/13.1.5-21 звернулось до АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ», у якому зазначило, що 13.07.2021 буде проводитись повірка комерційного ВОГ після його ремонту, а у листі від 09.07.2021 № 1935/13.5-21, надісланому АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ», ДП «УКРАВТОГАЗ» просило розпломбувати вхідну засувку на АГНКС-4 (фактично про відновлення газопостачання) 13.07.2021 після проведення повірки комерційного ВОГ.
- (94) ДП «УКРАВТОГАЗ» 15.07.2021 отримано свідоцтво про повірку засобу вимірювальної техніки M0085P, відповідно до якого комерційний ВОГ споживача відповідає необхідним вимогам для аналогічних засобів.
- (95) ДП «УКРАВТОГАЗ» 20.07.2021 повторно звернулося до АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» із листом № 2005/03-21 про відновлення газопостачання.
- (96) ДП «УКРАВТОГАЗ» 21.07.2021 направило до АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» листи про відновлення газопостачання № 2007/13.5-221 та про зазначення причини нерозпломбування вхідної засувки після отримання свідоцтва про повірку засобу вимірювальної техніки № 2007/13.5-221.
- (97) ДП «УКРАВТОГАЗ» 28.07.2021 листом від 2064/11-21 направило до АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» претензію про відновлення газопостачання.
- (98) ДП «УКРАВТОГАЗ» 04.08.2021 знову направило до АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» лист про відновлення газопостачання.
- (99) Відповідно до акту технічної перевірки вузла обліку від 11.08.2021 № *«О 14:00 з вхідної засувки знято охоронювану пломбу ... та о 16:15 виконано пуск газу»* (мова оригіналу).
- (100) Тобто фактично газопостачання було відновлено лише 11.08.2021.
- (101) У відповідь на питання з вимоги голови територіального відділення щодо нормативно обґрунтованих пояснень щодо невідновлення АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» розподілу природного газу відповідно до письмових звернень ДП «УКРАВТОГАЗ», АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» листом від 13.10.2021 № 611007-Лв-8622-1021 (вх. від 18.10.2021 № 5940) зазначило наступне: *«Вартість необлікованого (донарахованого) об'єму природного газу, яка пред'являється до сплати споживачу (несанкціонованому споживачу) в результаті задоволення акта про порушення, зазначається в окремому платіжному рахунку Оператора ГРМ, який надається під особистий підпис споживача (несанкціонованого споживача) або надсилається йому рекомендованим поштовим відправленням разом із супровідним листом, що оформлюється у довільній формі»* (мова оригіналу).
- (102) Таким чином, за поясненнями АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ», невідновлення газопостачання на АГНКС-4 мало місце у зв'язку з нарахованою АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» вартістю необлікованого (донарахованого) об'єму природного газу за період роботи ВОГ в позаштатному режимі, яка виникла у зв'язку з задоволенням вищезазначених актів про порушення та яка не була сплачена ДП «УКРАВТОГАЗ».

- (103) Однак АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» мало довести факт необлікованого чи облікованого частково об'єму розподіленого (спожитого, переданого) природного газу внаслідок позаштатного режиму роботи комерційного ВОГ ДП «УКРАВТОГАЗ».
- (104) Також, з приводу нарахування АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» вартості необлікованого (донарахованого) об'єму природного газу за період роботи ВОГ в позаштатному режимі слід зазначити, що Постановою Східного апеляційного господарського суду від 13.01.2022 у справі № 922/2982/21 апеляційну скаргу ДП "УКРАВТОГАЗ" задоволено, а рішення Господарського суду Харківської області від 29.10.2022 у справі № 922/2982/21 скасовано та прийнято нове рішення, яким позов задоволено, а саме:
- визнано незаконними дії АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» щодо донарахування додаткових об'ємів природного газу по АГНКС-4 м.Харків (адреса: м.Харків, вул. Салтівське Шосе, 165) за червень 2021 року;
 - скасовано рішення постійно діючої комісії з розгляду актів про порушення АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ», оформлене протоколом від 05.07.2021 № 1882/3, щодо задоволення Акту про порушення від 17.06.2021 № 224/21 і Акту про порушення від 01.07.2021 № 270/21 та проведення нарахування природного газу по АГНКС - 4 м.Харків (адреса: м.Харків, вул. Салтівське Шосе, 165) за червень 2021 року.
- (105) Постановою Касаційного господарського суду Верховного Суду від 31.08.2022 у справі № 922/2982/21 касаційну скаргу АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» залишено без задоволення, а постанову Східного апеляційного господарського суду від 13.01.2022 у справі № 922/2982/21 – без змін.
- (106) Таким чином, донарахування АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» додаткових об'ємів природного газу по АГНКС-4 м. Харків ДП «УКРАВТОГАЗ», є неправомірним.
- (107) Також, згідно з підпунктом 8 пункту 7.1. Розділу VII Типового договору Оператор ГРМ зобов'язується проводити на вимогу споживача перевірку роботи комерційного вузла обліку (лічильника газу) у порядку, визначеному Кодексом ГРМ.
- (108) У свою чергу споживач, згідно з підпунктом 2 пункту 7.4. Розділу VII Типового договору, зобов'язується своєчасно повідомляти Оператора ГРМ про всі зміни щодо персоніфікованих даних в заяві приєднання та/або позаштатної роботи комерційного вузла обліку (лічильника газу).
- (109) Відповідно до пункту 6 глави 9 розділу X Кодексу ГРМ за підсумками перевірки комерційного ВОГ та за умови відсутності зауважень представник Оператора ГРМ на місці перевірки повинен скласти відповідний акт обстеження/акт контрольного огляду вузла обліку (по одному екземпляру для кожної сторони), що має бути підписаний споживачем (суміжним суб'єктом ринку природного газу).
- (110) Пунктом 1 пункту 3 глави 2 розділу XI Кодексу ГРМ визначено, що до порушень (за умови відсутності несанкціонованого втручання в ГРМ або роботу ЗВТ), що сталися внаслідок пошкодження чи позаштатного режиму роботи комерційного ВОГ або його складових (які кваліфікуються як не з вини споживача), але внаслідок яких споживачу здійснюється перерахунок розподіленого (спожитого) об'єму природного газу, належать: пошкодження ЗВТ (лічильника газу) або робота комерційного ВОГ чи його складових в позаштатному режимі, внаслідок чого витрата (споживання) природного газу комерційним ВОГ не обліковується або обліковується некоректно.
- (111) Згідно з пунктом 6 глави 6 розділу X Кодексу ГРМ позаштатний режим роботи комерційного ВОГ, зокрема, включає:
- витоки газу з елементів та конструкції комерційного ВОГ, у тому числі імпульсних ліній манометрів, датчиків тиску і температури тощо;

- відсутність зміни показань лічильника газу (обчислювача або коректора об'єму газу), загальмованість або рух з ривками зчитувального механізму при фактичній витраті (споживанні) природного газу;
- наявність сторонніх шумів та нехарактерних звуків при роботі лічильника газу чи іншого ЗВТ;
- індикація або наявність повідомлень про порушення в роботі ЗВТ, в тому числі про необхідність зміни елементів живлення;
- забруднення або відкладання осадів, потрапляння сторонніх предметів до внутрішньої порожнини вимірювального трубопроводу або лічильника газу чи на робочі поверхні первинних перетворювачів;
- інші ознаки порушень вимог щодо експлуатації ЗВТ, які можуть вплинути на результати вимірювання.

Якщо внаслідок позаштатного режиму роботи комерційного ВОГ чи його складових буде підтверджено факт необлікованого чи облікованого частково об'єму розподіленого (спожитого, переданого) природного газу, розрахунок необлікованих (облікованих частково) об'ємів природного газу за період несправності комерційного ВОГ чи його складових здійснюється відповідно до вимог цього Кодексу.

(112) Відповідно до пункту 4 глави 4 розділу XI Кодексу ГРМ у разі виявлення Оператором ГРМ пропущення строку періодичної повірки лічильника газу або звужуючого пристрою з вини споживача, несправності лічильника газу або звужуючого пристрою (перетворювача різниці тиску), що сталася внаслідок його пошкодження або позаштатного режиму роботи, за умови відсутності несанкціонованого втручання в роботу ЗВТ перерахунок об'єму розподіленого (спожитого) природного газу проводиться з урахуванням такого:

- при визначенні лічильника газу або звужуючого пристрою (перетворювача різниці тиску) непридатними до застосування за результатами позачергової або експертної повірки, а також при пропущенні строку періодичної повірки лічильника газу або звужуючого пристрою з вини споживача об'єм переданого (прийнятого) газу розраховується за номінальною потужністю неопломбованого газоспоживаючого обладнання – перерахунок проводиться за період з дати виходу з ладу ЗВТ (з дати початку прострочення періодичної повірки) до моменту встановлення та опломбування справного та повіреного ЗВТ. У разі якщо дату виходу з ладу ЗВТ неможливо достовірно визначити, перерахунок проводять з початку розрахункового періоду до дати встановлення та опломбування справного та повіреного ЗВТ;
- у разі якщо при вимірюванні лічильником газу або звужуючим пристроєм та/або датчиком різниці тиску перевищується діапазон вимірювання або вони працюють в позаштатному режимі, про що є зареєстровані та зафіксовані у звітах обчислювача чи коректора об'єму газу повідомлення про наявні аварійні/діагностичні ситуації (несправність), об'єм розподіленого (спожитого) природного газу розраховується за номінальною потужністю неопломбованого газоспоживаючого обладнання – перерахунки проводяться за фактичний час тривалості аварійної/позаштатної ситуації;
- у випадку виявлення порушення герметичності імпульсних ліній системи вимірювання різниці тиску на комерційному ВОГ на базі змінного перепаду тиску витоків газу на імпульсній трубці до перетворювача різниці тиску перерахунок об'єму розподіленого (спожитого) природного газу проводиться, виходячи зі значення різниці тиску, яка дорівнює значенню верхньої межі діапазону вимірювань перетворювача тиску, або зі значення номінальної проєктної потужності встановленого неопломбованого газоспоживаючого обладнання. До розрахунку приймається отримане найменше значення витрати газу. Перерахунок проводиться за період з дати останньої перевірки.

Якщо така перевірка не проводилася в розрахунковий період, то з початку розрахункового періоду. У всіх інших випадках виявлення порушення герметичності газопроводів розрахунок втрат природного газу проводиться відповідно до Методик визначення питомих виробничо-технологічних втрат/витрат природного газу.

- (113) Відповідно до наведеного АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» було здійснено перерахунок об'єму розподіленого (спожитого) природного газу на об'єкті ДП «УКРАВТОГАЗ» в порядку, передбаченому підпунктом 1 пункту 4 глави 4 розділу XI Кодексу ГРМ, у зв'язку із наявністю встановленого факту позаштатного режиму роботи лічильника газу внаслідок його непрацездатності, що засвідчено актами про виявлені порушення (Актом 1 та Актом 2), а саме: відсутність живлення ЗВТ, а також довідкою спеціалізованого державного підприємства про непридатність лічильника газу споживача, а саме: на індикаторі комплексу не виводяться результатами вимірювань параметрів тиску та температур газу.
- (114) Проте, будь-яких відхилень в роботі лічильника (відсутність зміни показань лічильника газу (обчислювача або коректора об'єму газу), загальмованість або рух з ривками зчитувального механізму при фактичній витраті (споживанні) природного газу; наявність сторонніх шумів та нехарактерних звуків при роботі лічильника газу чи іншого засіб вимірювальної техніки (ЗВТ); індикація або наявність повідомлень про порушення в роботі ЗВТ, в тому числі про необхідність зміни елементів живлення; забруднення або відкладання осадів, потрапляння сторонніх предметів до внутрішньої порожнини вимірювального трубопроводу або лічильника газу чи на робочі поверхні первинних перетворювачів; інші ознаки порушень вимог щодо експлуатації ЗВТ), з якими пункт 6 глави 6 розділу 10 Кодексу ГРМ пов'язує встановлення позаштатного режиму роботи комерційного ВОГ, згідно Акту 1 виявлено не було.
- (115) Разом з тим, згідно абзацу 2 пункту 6 глави 9 розділу X Кодексу ГРМ якщо під час перевірки комерційного ВОГ (за умови відсутності ознак порушень, передбачених розділом XI цього Кодексу) між сторонами виникає сумнів щодо результатів вимірювання об'єму природного газу та/або метрологічних характеристик комерційного ВОГ чи його складових, за домовленістю сторін або за ініціативою однієї зі сторін Оператора ГРМ чи споживача (суміжного суб'єкта ринку природного газу) може бути ініційована їх позачергова чи експертна перевірка у порядку, визначеному цим розділом. *При цьому в акті обстеження/акті контрольного огляду вузла обліку (або в акті про порушення) Оператор ГРМ має зазначити про проведення певних дій щодо позачергової чи експертної перевірки комерційного ВОГ чи його складових.*
- (116) Проте, в Акті 1 не було зазначено про необхідність проведення певних дій щодо позачергової перевірки комерційного ВОГ.
- (117) Крім того, 01.07.2021, тобто на дату складення Акту 2, представники АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» прибули до ДП «УКРАВТОГАЗ» у зв'язку із направленням останнім листа з проханням про розпломбування комерційного ВОГ.
- (118) Отже, за наведених обставин, направлення для проведення позачергової перевірки комерційного ВОГ ДП «УКРАВТОГАЗ» відбулось з порушенням абзацу 2 пункту 6 глави 9 розділу X Кодексу ГРМ.
- (119) Крім того, вимоги щодо експлуатації ЗВТ не передбачають постійну роботу комерційного ВОГ в умовах відсутності електроживлення ВОГ.
- (120) Зокрема, пунктом 6.7. Правил обліку природного газу під час його транспортування газорозподільними мережами, постачання та споживання, затвердженого наказом Міністерства палива та енергетики України від 27.12.2005 № 618, визначено, що комерційні ВОГ, що живляться від електричних мереж та на яких можливе відключення електроживлення, мають бути обладнані джерелом безперебійного електроживлення для

забезпечення їх функціонування у робочому стані протягом не менше трьох діб.

- (121) Згідно протоколу діагностики комерційного ВОГ ДП «УКРАВТОГАЗ» за період з 07:00:00 01.06.2021 по 07:00:00 01.07.2021, 12.06.2021 після знеструмлення об'єкту газопостачання АГНКС-4, на якій знаходиться комерційний ВОГ ДП «УКРАВТОГАЗ», о 00 год. 50 хв., комерційний ВОГ почав працювати від акумулятора о 00 год. 50 хв. 56 сек.
- (122) Відповідно до Додатку 4 Договору комерційний ВОГ ДП «УКРАВТОГАЗ» складається з: обчислювача – «ФЛОУТЕК» ТМ-11-22 зав. № 1-2180, перетворювача перепаду тиску ПМ - 3Н.
- (123) Наявні в матеріалах Справи звіти обчислювача об'єму природного газу ДП «УКРАВТОГАЗ» за червень 2021 року не містять системних діагностичних повідомлень про позаштатні ситуації. Зазначеним не підтверджується, що в даному випадку обчислювач ДП «УКРАВТОГАЗ» працював в позаштатному режимі, а тому відсутні підстави вважати, що дані обчислювача були не достатніми для визначення обсягу природного газу у спірний період.
- (124) Згідно з пунктом 8 глави 4 розділу XI Кодексу ГРМ у разі своєчасного (до виявлення порушення представником Оператора ГРМ) письмового повідомлення споживачем Оператора ГРМ про пошкодження ЗВТ/лічильника газу або пломби (крім її відсутності) та за умови відсутності пошкодження пломби з прихованими заходами чи несанкціонованого втручання в роботу ЗВТ/лічильника газу процедура, передбачена цією главою, не застосовується (крім періоду відсутності пошкодженого ЗВТ/лічильника газу, що був направлений на експертизу та/або позачергову чи експертну перевірку). При порушеннях, пов'язаних з пошкодженням ЗВТ та/або пломб на ЗВТ, за наявності по об'єкту споживача даних дублюючого ВОГ, а також в ситуації, коли наявні дані в обчислювачі/коректорі об'єму газу є достатніми для визначення об'єму природного газу по об'єкту споживача, процедура, передбачена цією главою, не застосовується.
- (125) Таким чином, АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» безпідставно не застосовано вищезазначену норму Кодексу ГРМ, у відповідності до якої оператор ГРМ не мав права застосовувати донарахування, передбачене цією главою у разі, коли споживач самостійно повідомив оператора ГРМ про вихід ВОГ з ладу, оскільки листом від 15.06.2021 № 1693/14.3-21 ДП «УКРАВТОГАЗ» письмово повідомив АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» про припинення живлення ВОГ на АГНКС-4 та ініціював припинення газопостачання після пориву електрокабеля у зв'язку із несприятливими погодними умовами.
- (126) В ході розгляду Справи Відділенням не встановлено інших аналогічних випадків щодо безпідставного невідновлення надання послуг з розподілу природного газу.

5.3. Негативні наслідки дій Відповідача

- (127) АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» безпідставно не відновлювало надання послуг з розподілу природного газу до об'єкту АГНКС-4 ДП «УКРАВТОГАЗ», що могло призвести до ущемлення його інтересів.
- (128) Як було зазначено вище, єдиною можливою сировиною для виробництва стисненого природного газу є природний газ, який не може бути замінений на будь яку іншу сировину.
- (129) Враховуючи, що природний газ використовувався ДП «УКРАВТОГАЗ» для здійснення своєї господарської діяльності, протягом липня 2021 року внаслідок бездіяльності АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» щодо невідновлення надання Послуг ДП «УКРАВТОГАЗ» не реалізовувало стиснений природний газ на АГНКС-4, що призвело до відсутності виручки за вказаний період. Тобто, наслідком невідновлення надання Послуг на АГНКС-4 є упущена вигода ДП «УКРАВТОГАЗ», а саме доходи та потенційний прибуток, які могло

б отримати ДП «УКРАВТОГАЗ» при реалізації своєї продукції за умов наявності Послуг. Крім того, ДП «УКРАВТОГАЗ» могло б понести додаткові матеріальні витрати, пов'язані з відновленням надання послуг з реалізації стисненого природного газу після тривалого періоду їх ненадання.

- (130) Крім того, ДП «УКРАВТОГАЗ» зазначає, що також наслідком невідновлення надання Послуг на АГНКС-4 є репутаційні втрати за фактом зупинки роботи АГНКС-4 протягом тривалого періоду, що спричинило додаткові незручності для клієнтів, які користувались послугами АГНКС-4, на підтвердження чого ДП «УКРАВТОГАЗ» додало копії відповідних заяв клієнтів, згідно з якими клієнти бажали придбати стиснений природний газ на АГНКС-4, однак змушені були придбати його в інших суб'єктів господарювання.
- (131) Таким чином, відсутність надання Послуг на АГНКС-4 призвело до того, що ДП «УКРАВТОГАЗ» не змогло брати участь у активній конкурентній боротьбі на рівні з іншими суб'єктами господарювання, які здійснюють діяльність на ринку реалізації стисненого природного газу та відповідно до зменшення обсягу реалізації товарів, втрати клієнтів і як наслідок до обмеження конкуренції на відповідних ринках товарів.

5.4. Неможливість вчинення Відповідачем таких дій за умов існування значної конкуренції на ринку

- (132) Бездіяльність АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ», яка полягає у безпідставному невідновленні надання Послуг на об'єкт АГНКС-4 ДП «УКРАВТОГАЗ», була б неможливою за умов існування значної конкуренції на ринку Послуг та стала можливою через відсутність ефективного функціонування ринкового механізму із значною конкуренцією на ринку Послуг.
- (133) В той час, коли АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» є єдиним торговельним партнером, стосунків з яким неможливо уникнути, його експлуатуюча поведінка завдає шкоду інтересам споживачів, слабка позиція яких використовується на власну користь через відсутність альтернативних джерел отримання Послуг.
- (134) За відсутності ефективної конкуренції на ринку Послуг споживачі не мають альтернативних джерел придбання зазначеного товару, тому вимушені погоджуватись на умови АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ», що було б неможливим за умов існування значної конкуренції на ринку.

5.5. Висновки Відділення щодо зловживання Відповідачем монопольним становищем

- (135) Відповідно до частини першої статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку є дії чи бездіяльність суб'єкта господарювання, який займає монопольне (домінуюче) становище на ринку, що призвели або можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції, або ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання чи споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.
- (136) Згідно з частиною третьою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку забороняється і тягне за собою відповідальність згідно з законом.
- (137) Пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції» передбачено, що зловживання монопольним (домінуючим) становищем є порушенням законодавства про захист економічної конкуренції.
- (138) Ураховуючи вищезазначене, бездіяльність АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ», яке протягом 2021 року займало монопольне (домінуюче) становище на ринку послуг з розподілу природного газу в межах території м. Харкова та Харківської області, на якій знаходиться газорозподільна система, що перебувала у власності, господарському віданні,

користуванні чи експлуатації АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ», яка полягала у безпідставному невідновленні надання послуг з розподілу природного газу на об'єкт АГНКС-4 ДП «УКРАВТОГАЗ», Відділенням кваліфікована як зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуг з розподілу природного газу, що могли призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

6. ЗАПЕРЕЧЕННЯ ВІДПОВІДАЧА ТА ЇХ СПРОСТУВАННЯ

- (139) Копія подання з попередніми висновками у Справі, направлена 04.06.2024 на адресу АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» рекомендованим листом № 0600927253329, була отримана ним 06.06.2024, що підтверджується рекомендованим повідомленням про вручення поштового відправлення.
- (140) Копія подання з попередніми висновками у Справі, направлена 04.06.2024 на адресу ДП «УКРАВТОГАЗ» рекомендованим листом № 0600927253272, була отримана ним 10.06.2024, що підтверджується рекомендованим повідомленням про вручення поштового відправлення.
- (141) На подання з попередніми висновками у Справі АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» листом від 14.06.2024 № 01.10/336 (вх. від 18.06.2024 № 70-01/1561) просило під час прийняття рішення про накладення штрафних санкцій за результатами розгляду Справи врахувати, що відключення від газопостачання об'єкту ДП «УКРАВТОГАЗ» було не тривалим, аналогічні випадки безпідставного невідновлення газопостачання відсутні, а також те, що ДП «УКРАВТОГАЗ» зверталось до Відділення з листом щодо відсутності претензій до АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» з порушеного у Справі питання.
- (142) ДП «УКРАВТОГАЗ» не надало Відділенню будь-яких міркувань та/або заперечень.

7. ОСТАТОЧНІ ВИСНОВКИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ ВІДДІЛЕННЯ

- (143) Таким чином, доказами, зібраними у Справі, доведено, що бездіяльність АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ», яке протягом 2021 року займало монопольне (домінуюче) становище ринку послуг з розподілу природного газу в межах території м. Харкова та Харківської області, на якій знаходиться газорозподільна система, що перебувала у власності, господарському віданні, користуванні чи експлуатації АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ», яка полягала у безпідставному невідновленні надання послуг з розподілу природного газу на об'єкт АГНКС-4 ДОЧІРНЬОГО ПІДПРИЄМСТВА «УКРАВТОГАЗ» НАЦІОНАЛЬНОЇ АКЦІОНЕРНОЇ КОМПАНІЇ «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ», є порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченим частиною першою статті 13, пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуг з розподілу природного газу, що могло призвести до ущемлення інтересів споживачів, яка була б неможливою за умов існування значної конкуренції на ринку.

8. ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ ШТРАФУ

- (144) Відповідно до частини другої статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції» за порушення, передбачене пунктом 2 статті 50 цього Закону, накладається штраф у розмірі до десяти відсотків доходу (виручки) суб'єкта господарювання від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф.
- (145) За інформацією АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ», наданою листом від 20.05.2024 № 01.10/304 (вх. від 20.05.2024 № 1269), відповідно до звіту про фінансові результати за 2023 рік чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за 2023 рік складає

338 001 000 (триста тридцять вісім мільйонів одна тисяча) гривень.

Відповідно до абзацу четвертого пункту 2 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України № 3295-ІХ від 09.08.2023 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про захист економічної конкуренції та діяльності Антимонопольного комітету України» справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, розгляд яких розпочато до дня набрання чинності цим Законом, розглядаються відповідно до законодавства, яке діяло до дня набрання чинності цим Законом.

Ураховуючи викладене, керуючись статтею 7, 14 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», статтями 48 і 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції», пунктами 3 і 11 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23 лютого 2001 року № 32-р, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30 березня 2001 року за № 291/5482, та пунктом 32 Правил розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, затверджених розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19 квітня 1994 року № 5, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 6 травня 1994 року за № 90/299 (у редакції розпорядження Антимонопольного комітету України від 29 червня 1998 року № 169-р) (із змінами), адміністративна колегія Східного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України

ПОСТАНОВИЛА:

1. Визнати, що АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ОПЕРАТОР ГАЗОРОЗПОДІЛЬНОЇ СИСТЕМИ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» (місцезнаходження: *«Інформація, доступ до якої обмежено»*), ідентифікаційний код юридичної особи – *«Інформація, доступ до якої обмежено»*) за результатами діяльності протягом 2021 року займало монопольне (домінуюче) становище ринку послуг з розподілу природного газу в межах території м. Харкова та Харківської області, на якій знаходиться газорозподільна система, що перебувала у власності, господарському віданні, користуванні чи експлуатації АТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ», з часткою 100 %, оскільки у нього на цьому ринку не було жодного конкурента.

2. Визнати бездіяльність АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ОПЕРАТОР ГАЗОРОЗПОДІЛЬНОЇ СИСТЕМИ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» (місцезнаходження: *«Інформація, доступ до якої обмежено»*), ідентифікаційний код юридичної особи – *«Інформація, доступ до якої обмежено»*), яка полягала у безпідставному невідновленні надання послуг з розподілу природного газу на об'єкт АГНКС-4 ДОЧІРЬОГО ПІДПРИЄМСТВА «УКРАВТОГАЗ» НАЦІОНАЛЬНОЇ АКЦІОНЕРНОЇ КОМПАНІЇ «НАФТОГАЗ УКРАЇНИ», порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченим частиною першою статті 13, пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуг з розподілу природного газу, що могло призвести до ущемлення інтересів споживачів, яка була б неможливою за умов існування значної конкуренції на ринку.

3. За порушення, наведене в пункті 2 резолютивної частини цього рішення, накладати на АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ОПЕРАТОР ГАЗОРОЗПОДІЛЬНОЇ СИСТЕМИ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» (ідентифікаційний код юридичної особи – *«Інформація, доступ до якої обмежено»*) штраф у розмірі 68 000 (шістдесят вісім тисяч) гривень.

Штраф підлягає сплаті у двомісячний строк з дня одержання рішення.

Відповідно до статті 56 Закону України «Про захист економічної конкуренції» протягом п'яти днів з дня сплати штрафу суб'єкт господарювання зобов'язаний надіслати до територіального відділення документи, що підтверджують сплату штрафу.

Відповідно до частини першої статті 60 Закону України «Про захист економічної конкуренції» рішення органів Антимонопольного комітету України у двомісячний строк з дня одержання може бути оскаржене до господарського суду.

Голова колегії

Юрій ГЛАДИК